

Mbì'i rí mbá xágii Dìgèfèthúúp

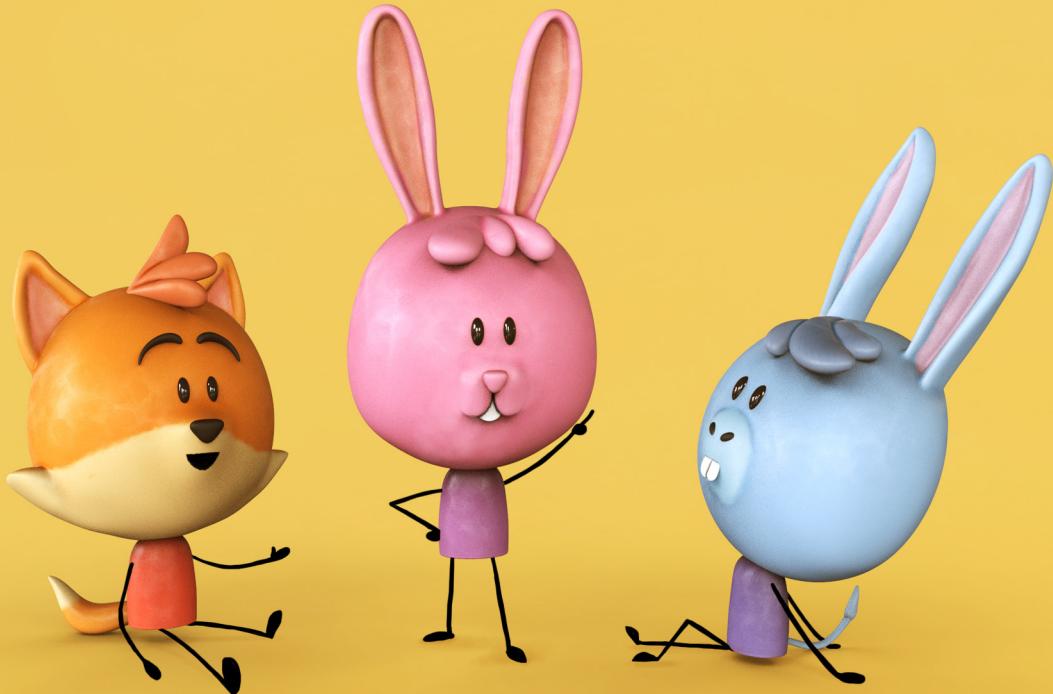
Lengua: Mè'phàà
(Tlapaneco Central Bajo)

Pixelatl

Rígè' ñajúún mbá làjuín iyii' màráxnuu gàjmiaá ángíaa: ánàa, rúdàa jamí ijiáán, awún iyii' rígè' màgó mù'thá mijná ló' xó ika rá nùjngá ló' awún nandi rí nijanú jamí ná mùraxé mijná ló' ná rí i'kha.

Xí nàndá' màfrá'á majan jamí mǐ'thá xó manujngaa awún rí nàguanáá' ná gu'wáa', athá'aa ná awún internet mathá'yaa iyuu' Organización Mundial de la Salud màráxnuu. Gèè athá'aa: <https://www.who.int/es>.

Mbá mi'tsú nigua'tha
ló rí mbá xúgii gu'wá
gisngáá màjúgaa jamí
màxáxoo màgájná ló'
ná gu'wá ló'.

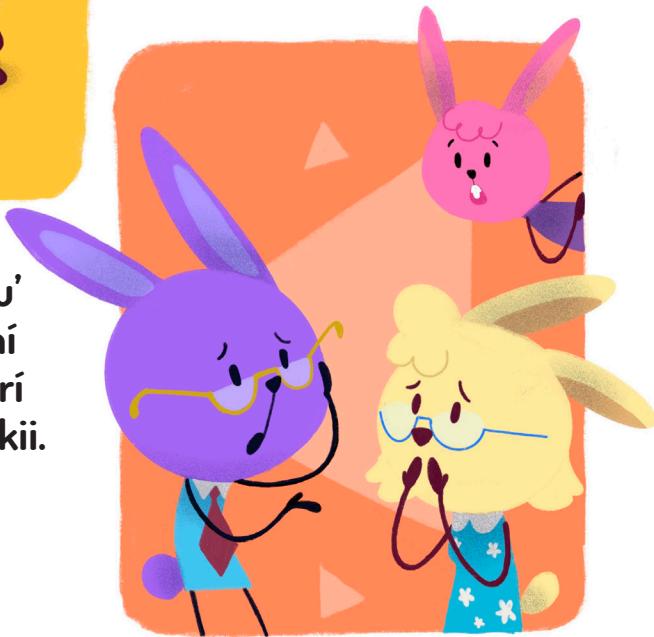
Watsé niguájúún niyáxe ná iduun gu'wáa à'kho
ndíyoo rí wii rígà, nímbaa xàbò ríxaa.

Xú'kho, ndíyo rí ánu'
gua'daa gá'kho jamí
níndxáun nùthéén rí
níjanú mbá nàndí gákii.
Nímíñu' ló.

Gè'the tsí lajuúín níjmuu
nùmuu rí nanguá íyo
màgájnuu mà'tsii.

¿Ná numuu xkuá'nii rígà ró?
niráxe gè'the.

Tátí' ní'thá xó' rí niguá'thaá
í'ne nána tsí ndá'yo thana.

Numuu Coronavirus ñajun néj, niguá'thaá í'ne nána tsí
nda'yo thana. Íkhaa ñajún mbá virus nùxii' tsí nikujma
awún gó' rí nikhá ra nùjngá ló' gèè.

Virus ñàjúún mbá inii xukhú tsí mákiin jamí tsí'ngoo ídaa
mbá'yuu, xí nathú'un awún xúbian' ikhiin
munii rí mbáyáá' nàndí.

Xàbò tsí ningájmii nàndí rígè' kua'aa virus
ná awún, idó nùndxákhuu nuríyii' xukhú
tsu'kho grìngùù' ná inuu gíñá. Xí xukhú
tsu'kho nagua'nu ná íduu ò ràkhoo ò ràún
ímbaa xàbò màngàà mbáyoo nàndi.

TACO

Phú mbá'a inúú virus júwa', tsí phú iwá júwa' jamí
nàkhamàxuu nàndí ñàjúún tsí nuxphi'thaa ndítá'a, íkha
ñajún rí nàña'ún apháa', nàgigaa, nà'kho apháa'... ò
ìmbá rí nàgijnaa. Nànguá màjan' mbá jáyu.

À'kho, nìrmá'aa akui' ído ndíyoo nàndí gè'the.

Xí nàtiyaa rí nàñá'ún apháa' ò nàgígaa, íkhá ñajún
nàsngájma mìná' rí xùbiaan nàtsáñuun
gàjmaa mbá nàndí.

¿Á ndiyaa' nàndí mbá mi'tsú? Àthasngájma ná rí nithagíjnii:

Ni'kho idxaa'

Nigigaa

Niñá ún aphaá'

Ni'kho chákaa'

Nimbíyaa idaá'

Mbá xúgii ni'kho

Xá' rakhaá'

¿Ó imbá xo nithágíjnii ye'? Àratháán ná rí:

¿Á gída idxáa' guatha mbií ninújnguu ído ni'nii akián?
Àtásngájma guatha mbií ninújnguu ni'nii akhián'.

Mbá
mbií

Àjmá ò
atsú mbií

Ákho ò
majun mbií

Juwani
mbií ò mbáá
mbií xoo

A whimsical illustration of two pink, round cartoon rabbits with large ears and black outlines. They are seated at a dark grey table, facing each other. Each rabbit has a small purple tuft of hair on its head and is holding a white plate with a single orange carrot and two green leafy tops. The rabbit on the right is looking slightly upwards and to the left with a neutral expression. The background is a plain, light grey.

À'kho nìthá. Gè'the
gàjmaa ikhúún,
ndíya máj xó'
nàndí, a'kho íyoo
rí tsí virus júwa'
màj desde wajiúún.
Jamí nimbá mì'tsú
thá wì'thá xó' rí
màxi agajna xó'
ná gu'wá...

Rùdú' ní'thi rí virus tsígè' ndikú nikujmaa jamí nàndí rí
naxpí'thaa gaké ngajmii nèj mbúanii, numuu rí nàndí
rígè' na'ne rí jmá khaa xmatrá'een xé'

Tíkhuu xàbò phú gakhé ngajmii nàndí nàgoo
asndó ná gu'wá thana.

Xú'kho mànga gákhe ngàjmii nè xàbò tsí guá'daa imbá
nàndí, xó rí mbi'yuu diabetes. Jamí xàbò tsí gua'daa
nàndí rígè' nùthee rí phú iwá guabii inuu néj.

Hipertensión

Sobrepeso

Enfermedades
pulmonares

Diabetes

Ído guánaa nàkújmii virus tsí ambrútuu jamí nùxiuu'.
Nìi tsí' yaa ló' xó gua'nii, ído guánaa íkhii
iwá gakhe ngájmaa ló'.

Xá'nii níriga ído nikújmaa virus tsí nùxiíi, mbi'yuu
Coronavirus SARS Co-V2 o Covid-19, tsí nikújmaa
gó' diciembre tsígu 2019 ná China.

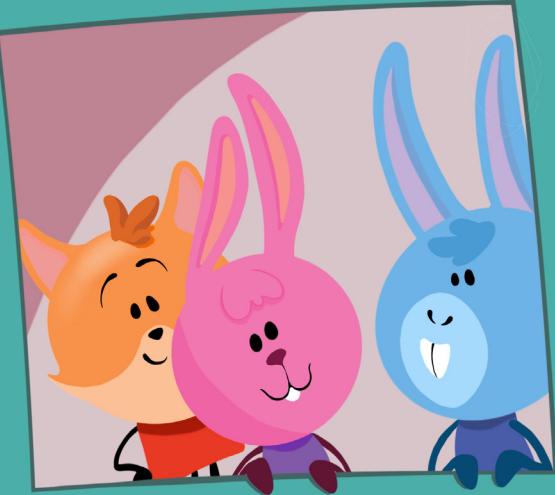
Ído mbá''in xàbò nàngájmii ò najañuun i'ne mbó inii nandi awún mbá xuajén ò numbaa, mbí' yuu epidemia.

Ná thíku nùmbaa mbó mbí'i ndiñuu nandi mbá''in xàbò,
nànguá nejngoo gu'wá thana màgúma thánuu.

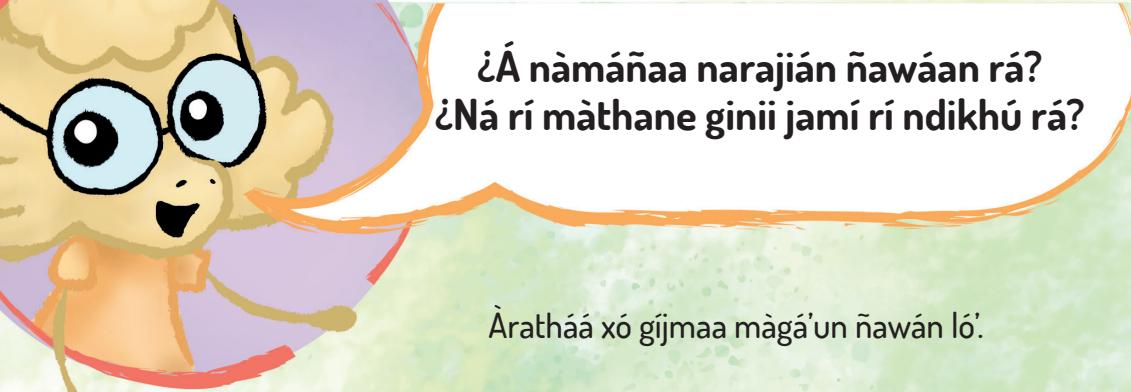
Ru'kho kájngó nuthà
ló' xàbò ñàjún rí
màguaná ná gu'wáa
ló', kájngó mùmbáyii
rí màxí ngájmaa ló'
nàndí, màxí àgájaa
jamí xàbò tsí guábii
màxi ngájmii nèj
mbó mbí'i.

Nífró'o màj rá, nìthúú tátí'.

Ikháá ní'thí. Mágoo mu'ne ló
ímba ñajun rí mambáyuu
màgéféthún nàndí, como xó
màrajián máj xu'kho ñàwáan'
wambá mbí'i.

¿Á nàmáñaa narajián ñawáan rá?
¿Ná rí màthane ginii jamí rí ndikhú rá?

Àratháá xó gíjmaa màgá'un ñawán ló'.

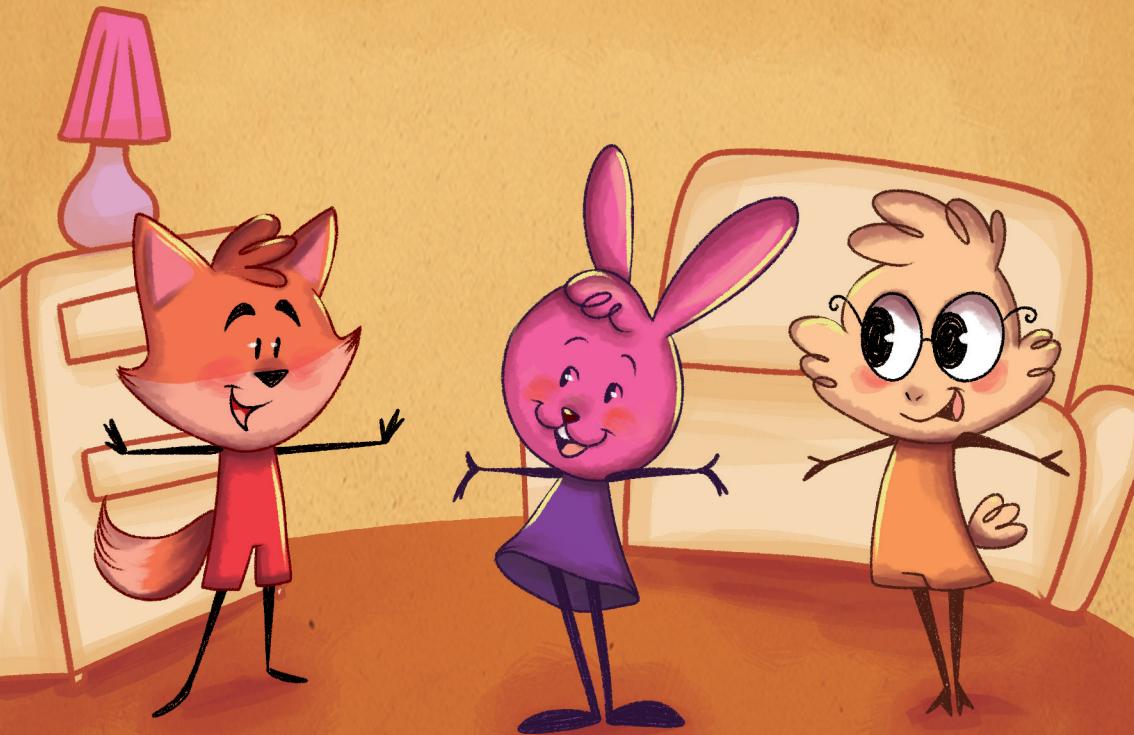

Rí mumbáyi maxí wi'thaa
wiñu nàndí ò virus, gjimaa
rí màrúgaa ráwáan ló' jamí
rákáa ló' gajmaa íduu ñawáan
ló' ido naña'ún apháa
ló' ò nura'tsí.

À'kho ikhúún niguajún
nimañú xó gjimaa mara'tsí,
phú nindú'wa. ¿Áthane
ikháán rá mbáyoo?

Jamí ído màgájná ló', ní'tha náni', àjmá ñáwán ló' rí màjian'
màguajún ló níjiuun xàbò kajngó maxí ngajmaa ló' nandi.

iMàgoo màmáñaa' màtríya xáwa xó mbá' màriajún!

**Ndíkhú rí niwi'thú xúgíí, ndiyoo rí nímáñu'
mbá'á inii àjngàà núxé'.**

Átsé krída wàmbá àjngàà gajmaa xkrídoo
ò xtí'khu rí ná'kho mínaa:

**Xàbò tsí gua'daa ímbá
nandí [guábii inuu nèj]**

**Xùkhú tsí màkíin
(tsí'ngoo idá ló'
mbá'yo)**

**Mbó mbi'i ida nandi
mbá'iin xàbò**

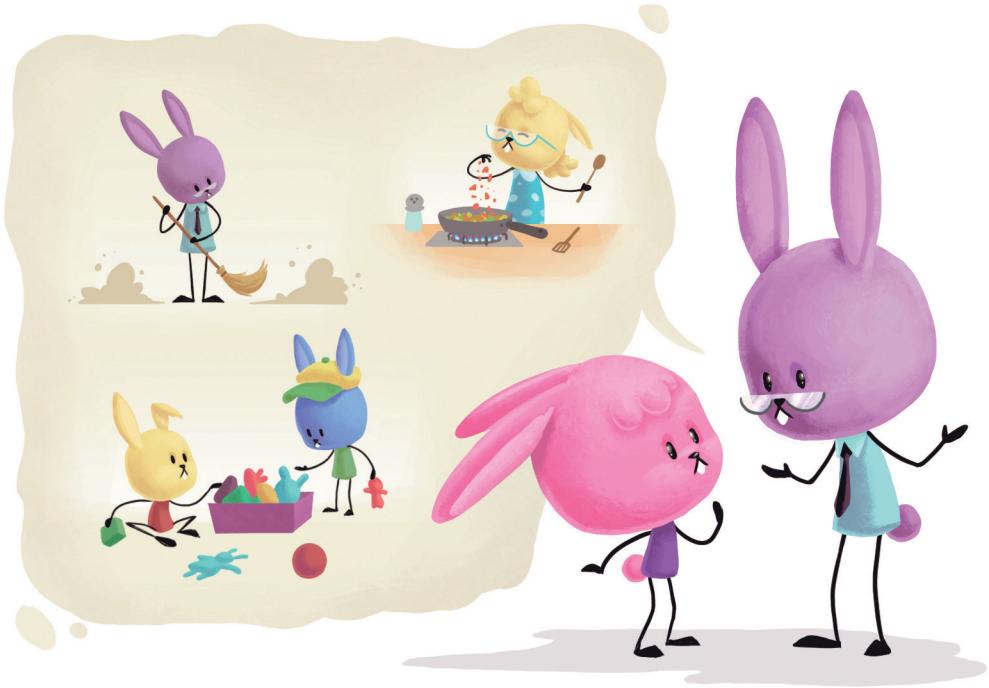

**Nujngoo nandi
mbáya imbaa xàbò**

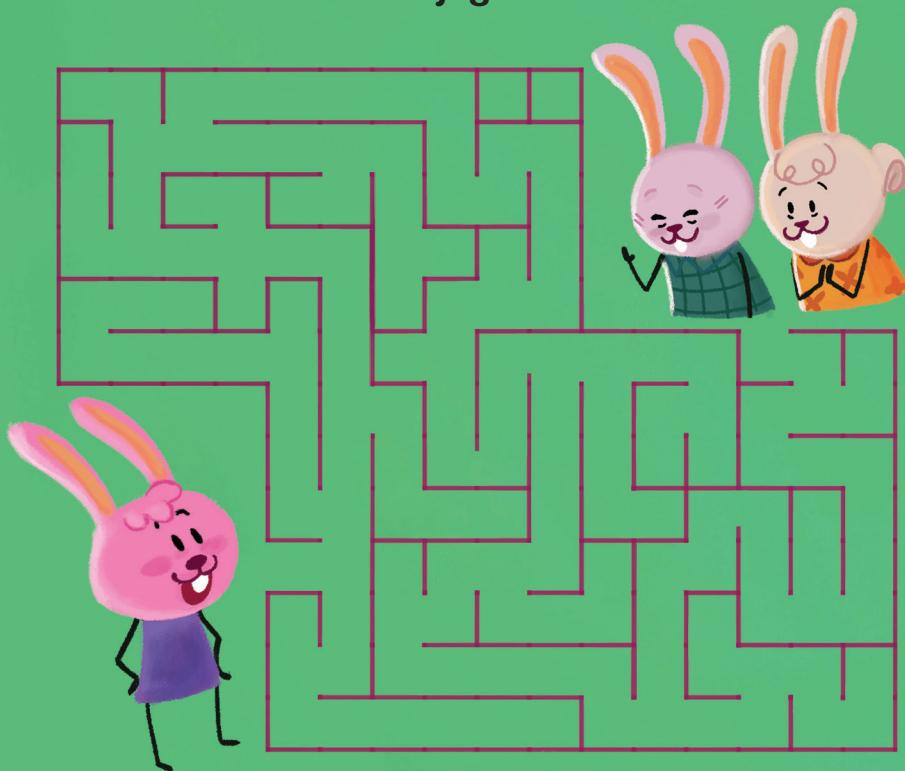
Àguanáa' ná gu'wáa'

Xú'kho tátí' màngà nì'thí' rí, mbi'i rí nàguaná ló' ná
gu'wáa, xúgián ló' gíjmaa múmbáyii ná rí ndá'yoo,
kájngó màján guabá jamí mitsaa ánujngá ló'.
Jamí màxá'ne mitská wíñuu ráwaa ló'.

Nìthuun nání' rí ndá'yaa nána xíñu', jamí xú'kho ikháá
ní'thí rí màngii ndú'yuu, indóo màgoo màthá rú'ún
awún teléfono kàjngó màfrúwiin ákhuíi.

Áthambaháyii xtua jén màthá rú'un tátá xíñuun ginii màtákamaa
jàmbaa kàjngó mundxakhuu.

Desde á'khue, tsétsé ithá rú'ún táta xíñú' kàjngó mùxú'ya
míjnaa wiña xo'. Ído guánaa nàtha rú'ún xíñú', ijamí
màngii tsí nàmbáxú' gàjmí!

iGù'thúu rí mbú'yá míjnaa ló' ndáwaa!

Nijngá xó nìgùmá iyii' rígè' rí nàkha ínaa ikháán lá' ndí nùmáa' lá' mbá xúgíí xàbò tsí nímbáyii nìriyaa mbi'i, nìxná nìmii, ñajúún jamí mbá xúgíí rí nàmáñuu kàjngó makáxe iyii'.

Ilustradores:

Julieta Colás
Oscar Trejo
Boli Nolasco
Marcos Vargas "Marmot"
Carlos Sallas
Gaby Zermeño
Daniel Farrera
Ernesto Molina
Jessie Arias
Aida Sofia Barba
Julian Hernández
Robin Morales
Heis González
Oscar Pinto
Carlos Tron
Verde Agua
Lupita Guillén
Ana Karen Murillo
Venisa del Águila
Oscar Hernández
Raven Bazan
Sant Arellano
"Crayon" B. Alvarez

Idea, desarrollo y coordinación:

Pixelatl / José Iñesta,
Christian Bermejo y Jordi Iñesta

Escrito por:

Jordi Iñesta

Coordinación y formación editorial:

Diana Pérez

Corrección de estilo:

Karen Acosta

Tipografía de portada:

Carlos Cano

Asesora:

Mariana Cano

Asesoría lingüística:

Instituto Nacional
de Lenguas Indígenas

Traducción al Tlapaneco:

Emma Candia Estrada

Ikhii mà xükú tsí jáguu iyii'
rígè' jamí xó nìguma ná'nii nè
xkuá'nii màj rígá imbá. "Mbí'i
rí xúgíí njjbàà", rí nìguma
idó nìxmá 2017. Màngaa nè
nìguma kúmaa inè mbá'iin
xàbò tsí niruwá mijnaa
jamí ikaa iyii' rígè' màgoo
màtaxkamaa nèj ná:
<https://bit.ly/Px17-20>

iyii' rígè' nìnè kúmaa mbá'in
xàbò tsí tsí'ya mürá'a inuu
xàbò ñàjún. Màgoo màgájnu
mbá xúgíí xtí'khuu iyii'
numuu rí màxi thangójoo
nèj jamí màthíma jāñii jamí¹
mbí'yuu xàbò tsí nìnè kúmaa
nèj. Xí nàndaa màtráxe
áratháa ná:
info@pixelatl.com

Nandi rí ríga xúge' rí nikujma i'ne COVID 19 ndáyuu nè mbá xúgii xàbò
asndó nguá tsígùù, mbá xúgii èjén, jamí ikhíi ndúyaa xó
nàjmuu buánii tsí júwa gájmii jamí màngii tsíyaa xó
múthee xó nàjmuu jamí xó júwee.

lyii' rígè' nigumá kúmuu awún ga'ko rí níjúwa ló' iné xàbò míxii tsí
júwa wambá xuajín, ikháa iyii' rígè' màmbáyuu ejen màfrú'un xó ja'ni
nandí jamí ga'kho rí níjúwaa ló' jamí ikhaa màj iyii' rígè' màmbáyuu
múthee xó júwee jamí mundxákhuu xó mûne ñàwá
mijnee awún ga'kho rí xa'nii.

